

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. A hittanhallgatók tanítóképesítési vizsgája. Csiky Lajos. — A m.-szigeti jogakadémiai tanári kar véleménye a jogakadémiák ügyében. — Tárcza. Üldözött protestáns lelkész éneke. Szaboleska Mihály. — Olvasni való egyebeknek is, de főképp theologus ifju uraknak. Szücs István. — A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése. — Lengyel Zsigmond halála. — Az illeték-egyenérték. Gergely Károly. — A munkácsi lelkészválasztás alkalmával. Beregi. — Barátságos helyreigazítás. Láng Adolf. — Külföld. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta.

A hittanhallgatók tanítóképesítési vizsgája.

Tiszántuli egyházkerületünk, f. hó 10-én tartott ülésében, ismét s most már véglegesen elrendelte hittanhallgató növendékeinknek a tanítóképesítési vizsgára való köteleztetését. Mint már a tanügyi bizottság is tette, nem fogadta el a tanári szaktestületnek ez ügyben, a vizsga eltörlésére vonatkozólag tett fölterjesztését s nem hallgatta meg a theologiai ifjuságnak ugyanezen irányban intézett kérelmét. Hiában hangzott el egyik hittanártársunk, Balogh Ferencz ur ajkairól egy nemes hévvel előadott, szónoki formákban gazdag beszéd: a közgyűlésnek egy világi, mint különösen egyházi tagjai mindannyian a régibb határozat fentartása mellett emeltek szót. Rá mutatnak a külső egyházi élet mai követelményeire s ezek között főként arra, hogy ezen új intézkedés mily fontos legyen éppen az olyan állomásokra tekintettel, hol egyházunk nem képes két, u. m. lelkészi és tanítói állást együtt fenntartani. A hol lelkésztanító áll a gyülekezet élén, ott nem kell félni ennek elporladásától, de a hol csak tanítót tarthat fenn egyházunk, ott lassanként elzüllik a gyülekezet. És pedig a lelkésztanítói állomások száma mindinkább szaporodik.

E sorok írójának lapunk f. évi 3-ik számában megjelent vezérczikke hosszas és, úgy hisszük, elég érdekes vitát indított meg ezen ügyben. Kiadtunk minden nyilatkozatot, mely e tárgyban hozzánk beküldetett. Nem fogadtuk el a vádat, mely itt részrehajlással, a saját nézetnek

minden áron való előtérbe állításával akarna esetleg sujtani bennünket. Mi jó reménységgel néztünk a szóban forgó új intézkedés felé s kimondtuk arról, nyiltan és őszintén, a magunk véleményét. Tagadjuk, hogy helyes lett volna e nagy fontosságú ügyet mintegy a hallgatás leplébe burkolni. Világ elé, a nyilvánosság ítélőszékének kellett azt, véleményünk szerint, átszolgáltatni. Így nem sujthat legalább senkit sem a vád, hogy az ügy nem volt határozatra kellőleg előkészítve. Mi nem bántuk meg, hogy kiléptünk ez ügygyel a nyilvánosság elé.

Mi indítottuk meg a vitát s legalább ez egyszer hozzá akarunk még a kérdéshez szólni. Az egyházkerületi közgyűlés határozott. Nekünk az engedelmesség lett kötelességünk. Nem szólunk sem arról, hogy örvendünk-e ezen határozatnak, sem arról, hogy vajjon nem lett volna-e bölcsőbb dolog a tanárkar álláspontjára helyezkedni s a theologiai ifjuság kérelmét meghallgatni, hanem, a tények ilyen állásában, valami egyebet akarunk e tárggyal kapcsolatban elmondani.

Őszintén akarunk és fogunk is beszélni. E lapnak olvasó közönsége ismeri azon álláspontot, melyet e kérdés körül mi elfoglaltunk. Azt lehetne talán tőlünk várni, hogy miután úgy a tanügyi bizottság, mint a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés végre is a mi nézetünket juttatta érvényre, — azt lehetne tőlünk várni, hogy most már örömjongva üdvözljük e határozatot.

Ne illessen bennünket senki se a férfiatlan következetlenség vádjával, ha nyiltan kimondjuk, — és ezt mondva, nem jövünk ellenkezésbe azzal, a mit fentebb kijelenttünk, — hogy mi készséggel bele nyugodtunk volna abba is, ha e vizsga eltörlése mondatott volna ki.

Eleitől kezdve élénk és teljes figyelemmel kísértük ez ügyet; az utolsó években részt vettünk annak minden egyes mozzanatában; láttuk, sőt éreztük, hogyan fogadták azt sokan odakünn; tapasztaltuk — s erre itt erős sulyt

akarunk helyezni, — hogy miként gondolkozott arról a legközvetlenebbül érintett hittanhallgató ifjuság. Ott voltunk, mikor az illető tanári szaktestület, nagy és nehéz viták után, magas érdekekre tekintve, végre is abban állapodott meg, hogy e vizsga eltörlését fogja kérelmezni.

Nem resteljük bevallani, hogy az ügy mindtovábbi fejleményében oda jutottunk, hogy — mint fentebb mondtuk, — készséggel bele nyugodtunk volna abba is, ha az egyházkerületi közgyűlés e vizsga eltörlését mondta volna ki.

De másként határozott s a végérvényes intézkedés előtt mindenkinek kötelessége meghajolni.

Ugy hisszük azonban, hogy a dolgok jelen állásában még szabad egy indítványt tennünk, szabad egy nézetünkkel a nyilvánosság elé lépünk.

A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés e vizsga elrendelésével kétségkívül új terhet rótt hittanhallgató ifjuságunkra. Nem olyan nagy ez a teher, a minőnek némelek feltüntetni szeretik, — de végre is teher az. Olyan kötelességeket róv azzal a mi ifjuságunkra, a melyekről theologiai akadémiáink nagyobb számában szó sincsen. De arról nem gondoskodott, hogy a kötelesség teljesítését valamiképen méltányolta volna is, hogy valami előjogot is biztosított volna azon jövődjő lelkészeinknek, kik lelkészi diplomájuk mellett tanítói oklevelet is tudnak felmutatni.

Alázatos indítványunk oda irányul s melegen óhajtjuk, vajha tekintetbe venné azt a jövő nyáron tartandó egyházker. közgyűlés, *mondassék ki, hogy jövődjőre azon lelkészjelöltek, kik lelkészi diplomájuk mellett tanítói oklevelet is tudnak felmutatni, azon kortársaik fölött, kik, különben hasonló értékű lelkészi diploma mellett, nincsenek ilyen oklevél birtokában, egyházkerületi szabályrendelet alapján a lelkészjelölő bizottságok által egy fokkal fentebb kvalifikáltaknak legyenek tekintendők.*

Távol áll tőlünk, hogy valami exclusív iránynak volnánk hívei, vagy hogy e rendelkezésnek a korábbi évekről kiment lelkészjelöltekre is visszaható erőt akarnánk tulajdonítani. Csak az igaz méltányosság érdekében beszélünk. Ha fentebb kvalifikál az, hogy valaki külföldön tartózkodott, — már akár tett ott tovább képződésére valamit, akár nem, — nézetünk szerint egy becsületes munkával kiérdemelt oklevél is kellőleg megértékelendő. Tudjuk, hogy e kérdés más érdekeket is érint, hogy ezért jól megfontolandó, de épen nem tartjuk azt kivihetetlennek s örülnénk, ha oda kerülhetne az még egyszer egyházkerületünk zöld asztalára s ha ott kellőleg elintéztethetnék.

A kedélyek megnyugtatója, az ellenszenv hullámainak elsimítása czéljából bölcs dolog lenne valami előnyt adni is ottan, a hol elég sokat követelünk.

Ha nincsen igazunk, majd meggyőznek róla. Minket megnyugtató az a tudat, hogy hallgatóink további érdekében, mindjárt az első órában fölemelhetjük a nyilvánosság

előtt szavunkat. Ha az egyházkerületi közgyűlés alkotó tagjai közé tartoznánk, már a gyűlésen fölléptünk volna ezen indítványunkkal.

Csiky Lajos.

A m.-szigeti jogakadémiai tanári kar véleménye a jogakadémiák ügyében.

Méltóságos és Főtiszteletű Püspök Ur!

Folyó évi április hó 13-án 2035. sz. a. hozzánk intézett becses leirata folytán, van szerencsénk a jogakadémiák általános helyzetére, valamint különösen e mi szigeti jogakadémiánk viszonyaira vonatkozó nézeteinket a következőkben kifejtetni.

Hogy a jogi szakoktatás jelenleg fönnálló rendszere azok közé az elhibázott alkotások közé tartozik, melyekre sokkal helyesebb lett volna, ha egyszerűen csak a tanulmányok és tervezetek becses anyagát szaporitják, de gyakorlatilag soha életbe nem léptetnek: az már annyiszor és a tudományos tekintély oly nagy súlyával bizonyított be, hogy ez irányban többé szót vesztegetni egészen fölösleges volna.

Mert e tanulmányi és vizsgálati rendszer készítői mindennel inkább tisztában voltak, mint az ország tényleges szükségleteinek ismeretével, sőt a létező viszonyokat a legalaposabban félreismerve, ezen oly fontos és mélyreható reformmű létesítésénél nem a kitűzött pozitív czélok, hanem két teljesen negatív és épen azért kicsinyes szempont által vezettettek: egyik a jogászelem számarányának minden áron való leszállítása, minthogy ennek további növekvése végzetesen megzavarná a különböző társadalmi foglalkozások egyensúlyát; másik a jogakadémiák fönnállásának impossibilissé tétele, mert ez intézetek nem állván a jogi szakképzés tudományos színvonalán, növendékeik által csak a proletárok számát szaporítanak.

Hogy az ilyen kiindulási pont s az ennek megfelelőleg 13 éven keresztül folytatott működési irány, valamint a közoktatási kormányzat felekezeti jogakadémiáink iránt folytonosan tanusított kicsinylése mellett intézeteink nem emelkedhetek virágzás és tekintély magas fokára, az fölöttebb természetes és ellenünk semmit sem bizonyíthat; de hogy jogakadémiáink e mostoha viszonyok uralma alatt sem hanyatlottak egészen alá, sőt egyik-másik közülök még népességében sem fogyatkozott meg: az már olyan rendkívüli jelenség, mely életképességüket a legékesszólóbban bizonyítja.

Azonban ha már egész határozottsággal állítottuk, hogy a jogi szakoktatás jelenlegi rendszere az ország tényleges viszonyainak és szükségleteinek félreismerésén épült fel: úgy ez állításunkat be is kell bizonyítanunk; teszszük pedig ezt először is a jogtanulók létszámára nézve, konstatálván, miszerint az ország kulturigényei a jogászelemnek nem apasztását, hanem szaporítását követelik s hogy attól az időponttól, mikor Magyarországon jogászai proletáriaturól lehetne szólni, még nagyon, de nagyon is távol állunk.

És itten fekszik méltóságos és főtiszteletű Püspök Ur, a fenforgó kérdés véghetetlenül nagy fontossága! Mert kétségtelen, hogy a kultura mai fokán, a korszellem jelenlegi igényei mellett csakis az olyan nemzetnek van létjo-

gosultsága és csak az számíthat önálló állami létezésre, mely rendezett állapotokat képes a közélet minden ágában létesíteni, melynek hatóságai és organumai mintaszerű cselekvőséget fejtenek ki a legalsóbb fogtól a legfelsőbig és a hol minden állami functió a valódi jogállam jellegét tükrözi vissza. Ámde, hogy ez megvalósíttassék, ahhoz legelőször is az szükséges, hogy az állam minden egyes pontra olyan közegeket állíthasson, a kik tisztában vannak a jogoknak és kötelességeknek fogalmával, vagyis megfelelő jogi szakképzettséggel bírnak.

És ugyan miképen állunk e tekintetben? Kétségtelenül nem a legfényesebben. Biróságaink, kezdve az első folyamodásu kir. törvényszékektől és járásbiróságoktól, föl egészen az ország legfőbb bíróságáig, talán nem szűkölködnek a megfelelő számú jogi szakerőkben, azonban ezekkel túlhalmozva épenséggel nincsenek. Bizonyítja ezt az előléptetési viszonyok kedvező volta, valamint a megfeszített munkásság kikerülhetlensége. Ha az előléptetés nem volna eléggé gyors, akkor nem találkozoznánk a törvénykezés terén annyi derék fiatal emberrel, kik már évek óta ülnek a diszes birói székekben és még mindig a viruló ifjúsághoz tartoznak; és ha a munkaerő csekélyebb megfeszítésével is boldogulhatnának biróságaink: akkor a létszámnak időnkénti meg-megcsonkulása az ügyforgalomban nem okozna oly érzékeny hátramaradást.

Keresve a jogászelemet a kormányzat különböző ágai-ban, kétségtelen, miszerint igen előkelő módon van képvi-

selve a központi főhatóságoknál, különösen az egyes minisztériumokban a legtöbb kormányzati ágra nézve csak a legfelsőbb fokon s csupán a belügyi és pénzügyi kormányzat terén a középfokon is; az oly nagy jelentőséggel bíró első folyamodáson azonban sehol, de sehol.

Állításunkat csak egy feltűnő példával bizonyítjuk. Mindenki tudja azt Magyarországon, mily fontos érdekek vannak letéve a jegyzők (községi) kezében s hogy ennél fogva mennyire kívánatos az, miszerint lehetőleg minden egyes községi jegyző jogi szakképzettséggel bírjon. Hiszen tulajdonképen ők vannak hivatva arra, hogy a nép első jogi tanácsadói legyenek, ők ismerik annak viszonyait legközelebről és épen azért legjobban; az ő törvénytudományuktól és lelkiismeretességüktől függ első sorban, hogy az adóztatás igazságos legyen s törvénytelen közterhekkkel senki se sujtassék; ők örököhetnek különös hatályossággal a felett, hogy a nép tudatlanságára és könnyelműségére épített perek elő ne fordulhassanak... és mégis az ő soraikban csak ritkaságkép akad Magyarországon egy-két jogvégzett egyén!

Mind e jelenségek eléggé világosan szólnak, hogy a jogászelem állítólagos tulsulya nem volt egyéb, mint agyrém és ha hazánkat a valódi jogállamok sorában akarjuk látni: akkor ez elemet nem elnyomni, hanem fejleszteni tanácsolja az államférfiúi bölcsesség.

M.-Szigeten, 1887. május 2.

(Vége köv.)

T á r c z a.

Üldözött protestáns lelkész éneke.

— A XVII-ik század végén. —

Jelige: „Noha mi testünkben eladattunk
Ur Jézus Krisztustól de megváltattunk
És ha ez inségben meg kell is mind halnunk
De néma bálványnak mi fejet nem hajtunk.“

Rab Predikátorok Éneke Berencs várban 1674.

Ti sötét felhői
A haragvó égnek,
Szárnyatokra lelkem
Kimélve vegyétek;
S vágyván hova vágyik
Az égnek Uráig
Szállni engedjétek!

Dicséreti a hol
Soha el nem mulnak:
Áldó hallelujját
Ott zengjen az Urnak!
S hadd nyerjen erőt ott...
— Míg rá vad viharok
Ütései hullnak!

... Kietlen tengeren,
Törött árbocz lettem,
Szárnyait száz vihar
Csapdossa felettem;
Vettetem, hányatom, —
Mély az én bánatom,
Nagy az én keresztem!

Üldöző ellenség
Törébe jutottam,
Könnyemből, jajjomból
Kezőkben kifogytam...
... S bár minden elhagyott,
Nem vagyok, nem vagyok
Magamra hagyottan!

Vezérlő csillagom
Tiszta hit világa,
Te ragyogsz felettem
E sűrű homályba.
Csak te ne hagyj árván:
Üldözhet az ármány,
Hiába! hiába!

Isten, ki szent neved
Ajkaimra adtad,
S érdemessé től, hogy
Szenvednék miattad,
Csak Te maradj vélem:
S gonosz ellenségem
Soha meg nem hajthat.

Te vagy én szívemnek
Vígasa, reménye,
Napnélküli éjnek
Világoló fénye.
Fegyverem, paizsom,
Ha tör rám „Babilon“
Durva, kevély kénye.

Szívárvány születik
A felhősíráson,
Reménység, reménység
Sűrű könyhulláson...
Kínom éjjelére,
Elhozod Te végre
Én szabadulásom!

... Diadalt ha ül is
Ez a világ rajtunk,
Hazug, hamis ígét
Nem ejt soha ajkunk
Inkább a halálnak
„De néma bálványnak
Mi fejet nem hajtunk!“

Szabolcska Mihály.

Olvasni való egyebeknek is, de főképp theologus ifju uraknak.

(Folytatás.)

Ezekben végződött az ő karácsoni innepi ájtatosságuk, melynek komolyságát nevelte még az is, hogy az ablak alatt több százra menő bolgár és török népség az előttük ismeretlen és szokatlan ájtatosságot kandságból bámész-kodva hallgatta.

Mindezeket ekképen leírva a három szerencsétlen ifju, áttértek levelökben tulajdonképeni céljára ezen levél irásának. Felemlíték t. i., hogy ők mindhármán tölem, mint kollégiumi deákok az evangéliumi prot. egyházjogot is hallgatták, a mely alkalommal én kiemelve ev. prot. egyházunk azon megbecsülhetlen jogát, hogy végzett theologus ifjainak a külhoni egyetemekre tudományuk öregbitése végett kimehetési szabadság engedélyezve van, részletesen elsoroltam azon külországi egyetemeket, melyeken ifjaink ingyen ellátás szerencsésében részesülhetnek. Mostan ők erre visszaemlékezve, mindhármójoknak elhatározott szándékuk, hogy mihelyest oly módon lesznek, hogy a török földről szabadulhatnak, egyenesen a németországi egyetemeket fogják meglátogatni: annál fogva én adjak nekik e részben bővebb felvilágosítást. Eddig volt a levél tartalma.

Meghült a vér ereimben, lélekzetem elnehezedett, szemem könybe lábadtak e siralmas levél megolvasása után. Gondolkoztam, hogy mikép lehetne ez ügyben kívánt eredménynyel eljárni. A szerencsétlen ifjak számára pénzgyűjtésre az akkori nehéz időkben gondolni sem lehetett; azonban, hogy válaszolni fogok, azt erősen elhatároztam magamban. Elsőben is akkoriban superintendens, néh. Szoboszlai Papp István urnak mutattam fel a levelet, ki is a további eljárást reám bizván, megígérte, hogy ha majd a szóban forgó három ifjunak németországi valamelyik egyetembe jutásáról tudósítatunk: ő kész lesz felkarolni az illető hatóságoknál az ifjak segélyezési ügyét. Én tehát a továbbira nézve ekként jártam el. Akkori időben a kerületi főispáni és megyei főnöki hivatalokon kívül a politikai ügyek elintézésére nézve Debreczenben a cs. kir. rendőrbiztos és csendőrparancsnok voltak felhatalmazva, a városi előljáróság a helyi rendőri apróbb ügyek elintézésén kívül idevonatkozólag semmivel nem volt megbízva. Volt akkor Debreczenben cs. kir. rendőrbiztos Klossz Jakab, csendőrparancsnok pedig Lányi Ferencz százados. Mindkettővel volt már addig is alkalmam érintkezni, a mennyiben a kisebb-nagyobb mértékben bajba keveredett tanuló ifjak ügyében nekem, mint akkoriban a debreczeni kollégiumi középisk. osztályok felügyelő tanárának is, náluk több ízben kellett megfordulnom; Lányi Ferencz százados előtt pedig épen kedvező színben állottam, amióta nőjének, Abaujmegyében előkelő magyar családból született Fületinczi Kelcz Amália urnőnek kéréséhez képest, a most nevezett urnőnek egy magyar nyelven készült olasz grammatikát saját könyvtárából ajándékoztam, mely könyv elküldetett a csendőrszázadosné édes testvérének Livornóba, hol az, mint besorozott honvéd, egy osztrák gyalogezredben szolgált, mely ezred az akkor még létezett toskánai nagyfejedelem ellen elégedetlen alattvalók rendbentartása céljából volt odahelyezve.

Tehát úgy a rendőrbiztos, mint a csendőrszázados a szóbanforgó ügyre nézve megkeresvén, tőlük azon megnyugtató választ nyertem, hogy igenis a három ifjunak kívánságukhoz képest azoknak külhoni egyetemekben nyerendő javadalmazásuk dolgában egész bátorsággal irhatok levelet. Meg is irtam én, postára fel is tettem a levelet, a melyet azok, — mint későbbben értesültem felőle, — meg is kaptak; leirtam azon levélben körülményesen, hol s melyik külhoni egyetemen lehet legjobb stipendiumhoz kilátásuk? Leveletem azonban egyik sem értékesíthette a három ifju közül, mert külhoni egyetemekre mehetési számításukon keresztet vont a sors s más volt felőlük a végzet könyvében megírva. Szilágyi Dániel t. i. Várnából szabadulva s Konstantinápolyba ejjutva, ottan a portánál lévő porosz követségi egyik tanácsos leányát nőül vette s később a krimi hadjáratban az élelmezési biztosságnál szolgálatot nyervén, a mi vagyont gyűjthetett, abból Konstantinápolyban könyvtárusi üzletet kezdett s mint ilyen halt el pár évvel ezelőtt Konstantinápolyban a nélkül, hogy hazáját valaha láthatta volna; egy fia jelenben gyönki predikátor; hagyatéki könyvtárát pedig a magyar akadémia vásárolta meg. Veres Sándor szerencsésebb volt annyiban, hogy ő menekülése után később hazájába eljuthatott, de elébb sok szenvedést állva ki; a mérnöki tudományokból Angliában szigorlatot tett, később haza jutva, Karczag és Ladány határában haszonbérletet vállalt, mely rá nézve balsikerrel végződven, kiment Bukarestbe s ottan Ghyka, Bibeskö hercegek és más főbojárak mérnöki szolgálatába állva, lehető s ott maradt családja tűrhető körülmények közt él, maga pedig néhány évvel ezelőtt elhalt, igen szépen megírván két kötetben a magyar emigráció történetét. Tiszay Dániel is visszajutott Magyarországra s utóbbi időkben, mint a „Debreczen“ című politikai napilap szerkesztője működött s néhány évvel ezelőtt meghalt, szerény anyagi körülmények között maradt árvákat hagyván maga után.

Szücs István.

(Folyt. köv.)

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése 1877. májushó 9—13. napjain.

Sok és nagy fontosságu ügyek elintézése várt f. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésünkre. Azon tudattal néztünk e közgyűlés elé, hogy, ha minden, reá, elintézésére váró ügyet el akar végezni, majdnem az egész héten folyton együtt kell ülnie. És ezt jól is sejtettük így előre, mert a gyűlés csak tegnap délben végződött be.

F. hó 9-én reggeli 9 óra után nyílt meg a gyűlés fötisztt. Révész B. püspök és Vályi János főgondnok urak elnöklete alatt. A nagy gyűlésterem az eddigittől eltérő, más képet öltött magára azon intézkedés folytán, hogy az elnöki emelvény a terem nyugati végére, a karzat alá helyeztetett s a gyűléstagok többé nem az ablakokkal szemben, észak felé, hanem nyugatra nézőleg ültek. De az új intézkedés helytelennek bizonyult, mert a hátul ülők, a terem rossz akusztikája miatt így nagyon sok beszédet s például az elnöki végzéseket is alig-alig hallhatták. Kérjük a korábbi berendezkedés visszaállítását.

Főtiszt. püspök ur, buzgó imája után, jelzi a gyűlés főbb tárgyait, bejelenti Sápó Sámuel, debreczeni egyházi főgondnok, Tabajdi Károly egyházker. tanácsbíró és Dobos János halálát, kiknek emléke jegyzőkönyvileg megörökítettetni határozott; megemlékezik azon helyettesítésekről, melyeket a debreczeni főiskolában Buzás Pál, Bethlendi Endre és Lengyel Zsigmond tanárok betegsége miatt ezen iskolai évben eszközölni kellett, valamint Menyhárt János hittanár lemondásáról s ennek alapján a tanügyi bizottság azon javaslatáról, hogy még e gyűlés folyama alatt töltesék be az így megüresülő tanszék.

Elrendeltetett a Tabajdi Károly elhalálozása folytán megüresült világi tanácsbírói szék betöltésére való szavazás s több küldöttség megválasztatván, beterjesztetett a lelkész-képességi javító vizsgáról szóló jelentés, mely szerint azon öt ifju közül, kik a múlt nyáron tartott képesítő vizsgálat alkalmával néhány tantárgyból elégtelen osztályzatot nyertek, négy előállott a kiírt pótvizsgára s ezek közül három le is tette javító vizsgáját kellő eredménnyel; egy azonban most sem mutatván kellő készüléket, újra visszatartatott. Egyházker. közgyűlésünk ezen egynek kegyelemből megengedte, hogy, a mennyiben úgy is rendesen egy év múlva szokott a javító vizsga lenni, első vizsgájatói teljes egy évre, tehát a következő egyházker. közgyűlés alkalmával tartandó lelkész-képesítési vizsga idején próbáljon még egyszer szerencsét. Tudomásul vétetett Osváth Pál atyafinak első lelkész-képességi vizsgatétele, mint a ki tavaly, betegsége miatt nem jelenhetvén meg ezen vizsgára, püspök ur engedélyével mostan tette azt le, teljesen jó sikerrel. Második vizsgájára 1888. nyarán állhat majd elő. Előterjesztetett továbbá a tanítóképesítési két utóbbi vizsgáról szóló jelentés, a mely szerint múlt évi szeptember havában 27-en, a f. évi áprilishóban pedig 24-en tettek le ezen vizsgát. E tárggyal kapcsolatban bizottság küldetett ki az olyan tanítók ügyében való javaslatételre, kik már hosszabb idő óta sikerrel működnek pályájokon, de a tanítóképezdei tanfolyamot nem végezvén, még mindig vizsgakötelesek.

A konventi képviselők választásának kérdése most is fenforgott azon alkalomból, hogy felolvastatott Kiss Áron esperes urnak azon jelentése, mely szerint ő elvi álláspontjánál fogva a Pápán tartott konventi ülésekben nem vehetett részt, illetőleg a gyűlést tényleg oda hagyta. Helyének betöltéséről kellvén gondoskodni, két gyűléstag újra a presbyteriumok általi szavazást sürgette, de a közgyűlés, korábbi végzése alapján, az egyházker. közgyűlés általi választást mondván ki, ez a 10-ikén tartott gyűlés által meg is ejtetett, miután a presbyteriumok általi választást sürgetők nevében egyik egyházmegyei gondnok kijelenté, hogy ők e választásban nem fognak részt venni s mintegy 12-en tényleg el is hagyták a választás megtörténtének idejére a nagy gyűléstermet. A történeti igazság szempontjából konstatálnunk kell, hogy a gyűlésnek mintegy 60, szavazattal bíró tagja közül 40-en szavaztak ez ügyben s 38 szavazattal Szeremley József esperes választatott meg konventi új képviselővé.

Az első napi gyűlés tárgyai közül most a következőket emeljük ki.

Az Andaházy Szilágyi intézet eddigi gondnoka, Gő

nyi Károly lemondván ezen állásáról, midőn az egyházker. közgyűlés, 20 évi buzgó működéséért, mely alatt az intézet vagyonát 20,000 frttal szaporította, érdemeit jegyzőkönyvben örökíti meg s részére f. évi január 1-től évi 300 frt nyugdíjat szavaz meg, egyszersmind, mivel az alapító levél értelmében a gondnok a Debreczen városi „választott hitesei közösség” által választandó, melynek a jelen viszonyok közt a választott törvényhatósági tagok testülete felel meg, ez iránt a városi közgyűlés megkerestetni határozott.

Az egyetemes presbyteri szövetség 1888. juniushavában, Londonban tartandó nagy gyűlésére meghívotván egyházkerületünk, ezen ügy, intézkedés végett a konventhez fog fölterjesztetni, a miről a szövetség titkára külön levélben értesítettik.

A „M. Prot. Tud. Irod. Társ.” támogatására vonatkozó gyűlési határozatokat újdonsági rovatunkban közöljük.

A közalapi végrehajtó bizottságba egy rendes és egy pótaggot kellvén választani, rendes tagul Szabó János, pótaggot Szél Kálmán esperesek választattak meg.

A 2-ik nap délelőttjén a debreczeni főiskola igen fontos ügyeivel foglalkozott a gyűlés. Tudomásul vétettek a főntebb már jelzett tanári helyettesítések s betöltetett a Menyhárt János hittanár lemondása következtében üresedésbe jött exegétikai tanszék.

Szabó János esperes ur ajánlatára elismerését fejezte ki az egyházker. közgyűlés Menyhárt J. hittanár iránt, ki 36 hosszú éven át oly nagy buzgósággal végezte tanári teendőit s ki az egyházkerület most működő lelkészei nagy részének theologiai képzettségére oly nagy és áldásos befolyást gyakorolt. Felolvastatott a tanárkarnak a pályázati kérvényekre vonatkozó részletesen kidolgozott s alaposan indokolt véleményezése és javaslata, mely szerint mind az öt pályázó, — kiknek neveit lapunk múlt száma közölte, — képesítve van a kijelölhetésre, kik közül azonban kettőt, Dicsőfi Józsefet és Németh Istvánt kiválólólag képesítettnek lát a tanárkar a tanszék betöltésére, Berde Sándort, Ferenczy Gyulát és Szondy Bélát is ezen sorrendben ajánlván az egyházker. közgyűlés figyelmébe.

Az egyházker. közgyűlés a két elnökön kívül tanárválasztókul titkos szavazással a következő tagokat küldte ki: Szabó Jánost, Szeremley Józsefet, Szél Kálmánt, Székely Károlyt, Ritoók Zsigmondot, gróf Degenfeld Józsefet, Váradi Gábort és Fráter Imrét. A debreczeni egyház tanárválasztó küldöttei pedig Szücs István, Némethy Lajos, Kiss Albert, Könyves Tóth Kálmán, Beke Mihály, Dr. Szikszay Szabó József, Dr. Legányi Gyula és Kovács József voltak.

A kis gyűlésterembe távozott küldöttség egyhangulag Dicsőfi Józsefet választotta meg az újszövetségi exegétikai tanszék tanárává. Megválasztatása éljenzéssel vétetett tudomásul.

Nem tehetünk róla, de ezen választás megtörténtével némi egyéni reflexióinknak is kifejezést óhajtunk adni. Midőn a tanári kar, meleg hangon tett fölterjesztésében, Dicsőfi Józsefet ajánlotta első helyen megválasztásra, tekintettel volt az ő kitűnő szakképzettségére. Olyan tanárt akart behozni a theologiai akadémiára, ki tudjon is, akarjon is valódi bibliai szellemű lelkészeket nevelni, ki azonban ne pusztán szaktudós, hanem a főiskola minden szellemi, sőt anyagi ügyei iránt is szívesen érdeklődő tanár, tehát valódi

tanár legyen. A főiskolai tanári kar örömmel üdvözli körében az ifjú kartársat s legközelebb hittanártársai, szeretettel fogadván be őt testületökbe, azon biztos reménnyel néznek jövő működése elé, hogy az annyira fontos kolleghiális egyetértés, a közös cél felé közös, egyesült erővel való haladás követelménye e választás által biztosítva van hosszú időre. Adja a jó Isten, hogy Dicsőfi József nagyon hosszú életen keresztül, a bibliai tudományosság s a tisztársi jó egyetértés szellemi és lelki épületeinek emelésében buzgó, tevékeny működést folytathasson!

A konvent felhívása s ennek alapján a főiskolai tanári kar indokolt véleményezése folytán megállapított a theologiai szakvizsgák szervezete.

A hittanszaki tanulók tanítóképesítési vizsgára köteleztetése végleg megállapított. A hittanhallgatóknak e vizsgálatétel megszüntetése iránti kérelme nem találtatott teljesíthetőnek. Szerettük volna, ha ezen valóban nehéz s már szinte odiosussá vált ügyben hang emelkedett volna az ilyformán két diplomaszerezésre kötelezett ifjak némi vizsgálására oly módon, hogy azok birtokában a lelkészre kijelölésnél egy fokkal fentebb legyenek kvalifikálva. Vezércikkünkben részletesebben foglalkozunk ezen kérdéssel.

A főiskolai tápintézet ügye, mely hosszas és beható tárgyalás alapját képezte, még mindig nem intézhető el véglegesen. A gazdasági tanács megbízott, hogy a jövő egyházkerületi közgyűlésre nyújtson be ez ügyben, a helyiségre is vonatkozó, lehetőleg pontos konkrét javaslatot.

Fontos tárgya volt a gyűlésnek az énekoktatás szabályozása. A tanárkarok javaslatára kimondatott, hogy az ének ezentúl a gymnasium 6 alsó osztályában, sőt a hittanhallgatóknak is kötelezőleg leszen tanítandó. Elvben elfogadtatott, hogy egy ének- és zenetanári tanszék rendszerítették. A dolog pénzügyi oldalának elintézésével, illetőleg e tárgyban javaslattétellel az egyházkerület költségvetést készítő bizottsága bízott meg.

A harmadik nap tárgyai között fontos szerepet játszott a jogakadémiák ügyében a kormányhoz a konvent útján fölterjesztendő felirat. Ezen ügy tárgyalását jövő számunkban részletesebben közöljük.

A mező-turi gymnasium építése ügyében készséges örömmel megigértetett az egyházkerület támogatása s jóváhagyatott az egyház azon kérése, hogy gymnasiumának fölépítésére 3000 frt kölcsönt fölvehessen.

A n.-szalontai felekezeti jelleg nélküli 4 osztályú gymnasium ügyében, az ottani városi hatóság és az egyház közötti szerződés, az illető egyházmegye végzése alapján, szavazattöbbséggel megerősített.

Jóvá hagyattak a h.-nánási 4 oszt. gymnasium és a h.-szoboszlói polgári iskola ügyeiben tett fölterjesztések.

A negyedik napon Orosz István, tanítóképezdénk új tanára letette hivatali esküjét; gymnasiumi igazgatóvá, a tanárkar ajánlatára, a Dr. Öreg Jánosra adott 5 és Tóth Józsefre adott 1 szavazat ellenében 21 szavazattal, három évre ismét Tüdös János választott meg. A tornatanítás a gymnasiumnak mind a nyolcz osztályában elrendeltetett.

Lengyel Zsigmond.

Debreczeni főiskolánk homlokzatán gyászlobogó leng, busan hajlongva az enyhe szél ölén. A kollégiumnak halottja van!

Tegnapelőtt, csötörtökön reggel, mint futó tűz terjedt el a hír városunk művelt társadalmi köreiből, hogy Lengyel Zsigmond, főiskolánkban a classica litteratura érdemes tanára, meghalt. Mi hallottuk már, hogy betegsége, melybe halála előtt csak kevés 12 nappal esett, veszélyes; sőt láttuk, hogy az utolsó időkben mennyire összeesett a különben olyan erőteljes férfiú; el voltunk már készülve a legrosszabbra is: és mégis fájdalmas szívvel fogadtuk a gyász hírt, mert a főiskolai tanárkar egyik legidősebb tagját, egy érdemekben megőszült derék embert teszünk le ma délután a sírba.

Lengyel Zsigmond 1815-ben született Hodászon, Szathmármegyében. Iskoláit Debreczenben végezvén, a Gyürky családhoz hívatott meg nevelőnek s a nógrádmegyei mostani főispán, gróf Gyürky Ábrahám az ő tanítványa volt. Az uri család körén kívül N.-K.-Madarason lelkészi minőségben működött. Főiskolánkban a gymnasium egyik rendes tanárul 1853-ban választott meg a latin és a görög nyelvek, valamint a történelem tanítására. 1856—1861. évek alatt a tanítóképezdén működött. 1861-ben a bölcsészeti szak, vagyis a mostani VII. és VIII. gymnasiumi osztály tanítására lépett át, míg 1874., vagyis a gymnasiumok újjászervezésének ideje óta, akadémiái tanári ranggal és fizetéssel, — az akadémián szaktudományai köréből csak special collegiumi órákat adván, — teljes erejével a gymnasiumban működött.

Tevékeny részt vett annak idején a debreczeni latin-magyar szótár szerkesztésében.

Temetése ma d. u. leend; gyászjelentést adott ki a bánatos özvegy, három gyermeke nevében is, továbbá a főiskolai tanári kar, mely egyik tagtársát a sírnál való beszéd tartással is megbízta. Ezen beszédet jövő számunkban, a temetés részleteivel együtt mindenestre közöljük.

Most csak annyit, hogy méltó gyásza van ma e főiskolának, mert a klasszikai irodalom egy lelkes bajnokot, méltó képviselőt, a tanítványok egy meleg szívű jó tanárt s a tanárok egy becsült és szeretett tisztársat vesztek el Lengyel Zsigmondban.

Nyugodjál, pihenj meg elfáradt hű munkás! Önzetlen jóságodat, tiszta becsületességedet nagyon tudtuk benned becsülni. Szellemi erőddel mélyre hatoltál be a régi remekírók örökértékű műveibe s ihletett ajakkal magyarázgatád azoknak örökszépességét. Tiszta lelked szereté a hitnek titkait s most már megvilágosodtak azok előtted. Ott állasz az igaz Biró előtt, a ki, mert híven futottál, fölteszi fejedre az érdem koronáját. Isten veled! Tisztes neved emlékezetét megőrizi szívünkben az igaz kegyelet.

Az illeték-egyenérték.

Illeték-egyenérték (aequivalens-adó) cím alatt sok szegény egyházközség illetéktelenül fizet adót. Szomorúan tapasztaltam ezt egyházmegyénkben, a nagybányai-

ban s valószínű, hogy így van másutt is, a hol csekély népességű kis egyházak, anyagilag szerény jövedelemmel rendelkezve, de e hiányt nagy fáradságos munkával pótolva, igyekeznek megküzdeni az önfentartás nehéz gondjaival.

Természetünk s hivatalos kötelességünk is hozza magával, hogy e küzdelmet, a mennyiben tőlünk telhetik, könnyebbiteni igyekezzünk. Ily könnyítésre kívánok módot és alkalmat nyújtani e lapot olvasó lelkésztársaimnak tájékoztató cikkekcskémekkel a fentnevezett adó ügyében. Mert egy másik egyházi lapban jelentek ugyan meg legközelebb elég alapos és épen a mi egyházmegyénkben vett példákkal igazolt tájékoztatások e tárgyban: de meglehet, hogy ezek nem kerülnek oda minden lelkésztársunk kezébe s épen azok nem vehetnek rólok tudomást, kiket leginkább érdekelne, sőt azt hiszem, olyast is hozhatok fel, a miből ama cikkek olvasói is nyerhetnek némi tanulságot.

Mint hogy pedig a példa legjobban tanít, elmondom a magam esetét.

Az illeték-egyenértéki adó módosításáról szóló 1881. évi XXVI. t. cz. életbelépte alkalmával egyházamra, hol akkor, mint új lelkész szolgáltam, 37 frt 20 kr rovatott ki. Az egyház gondnoka panaszkodott, hogy ez, az addighoz képest, szerfelett sok s hogy egyházunk a többi adónemekkel együtt, 160 frtnál többre menő terheltetését meg nem bírhatja. Magam is láttam, hogy igaza van s utána néztem a dolognak.

Legelsőben is rá jöttem arra, hogy az egyház kis töképenze, melynek kamatja az iskolára, tehát köznevelési célra fordíttatik, a törvény értelmében adómentes. Nem késtem azért a tökekamat-adó ellen felszólamlani. A felszólamlást tárgyaló bizottság elismerte az adómentességet; az adófelügyelőség felebbezett; okmányokra, bizonyítékokra lett szükség; de a vége az lett a dolognak, hogy az adó — mintegy 60 frt — elengedett.

Az illeték-egyenértékről akkor jelent meg a Prot. Egyh. és Isk. Lapban egy alapos cikk. Annak tartalmából okulva, kérvényt adtam be az illeték-kiszabási hivatalhoz; kimutattam, hogy az öt rendbeli fizetési íven felszámított illetékeknek mindenike tulságosan magas; a töképenz pedig, mint köznevelési célra kamatozó összeg, egyáltalán nem esik adó alá; s az eredmény az lett, hogy a 37 frt 20 kr illeték-egyenérték 13 frt 40 kr-ra szállított le.

Váltig sajnálom, hogy ezt akkor mindjárt nyilvánosságra nem hoztam; de azt hittem, hogy ama cikket mások is csak úgy felhasználhatták, mint én s nem is akartam, hogy valaki netalán azt mondhasa: „Quis te constituit praeceptorem meum?”

Egyik buzgó szomszédársamnak az az esete volt, hogy több évi ilyen illeték-egyenértéket követeltek rajtok, még oly évekről is, melyekről bizonyosan tudta, hogy fizettek. Megbeszéltük a dolgot s utána járt maga személyesen; és ő még szebb eredményre jutott nálam, mert egyháza nemcsak a 200 frtot meghaladó hátralékok alól, hanem jövőre nézve az egész illeték-egyenérték alól is felmentést nyert, azon az alapon, hogy az egyház összes évi tiszta jövedelme nem halad meg 400 frtot.

Ezt az esetet mi az egyházmegyei gyűlésen bejelentettük, jegyzőkönyvünkbe befoglaltuk, sőt idéztük a §-t is, melynek alapján a fölmentés eszközöltetett. Én beszéltem

ez ügyben illetékes szakemberekkel. Elolvastam többször a törvényt. És úgy látom, hogy noha az a paragrafus másféleképpen is magyarázható: mégsem kellene elmulasztani egy szegényebb egyházunknak sem a folyamodást; mert vagy felmentette őket a törvény az adónak e neme alól, vagy nem. Ha felmentette: nem helyes dolog szent célra rendelt jövedelmöket szükségtelen kiadásokkal csonkítani; ha nem mentette: legalább megnyugtathatják magukat, hogy e kiadást tőlük valóban a törvény követeli.

A törvény idevonatkozó része így szól: „Illeték-egyenérték fejében évi tartozásként kirovatik az egyházi és világi községek az ingatlan vagyont értéke után $\frac{2}{10}$ százalékos és a vagyont átlagához tartozó ingó javak tiszta értékétől $\frac{2}{10}$ százalékos.” (1881. XXVI. t. cz. 22. §. b.) „Az ingatlan vagyont értékűl a földadó címén fizetett államadónak — a földtehermentesítési járulékot hozzá nem számítva — százszoros összege számítandó.” (23. §.) „Az illeték-egyenérték alól mentesek a) mindazon ingatlanok, melyek a föld- és házadónak alávetve nincsenek; d) a szentegyházak, imaházak s isteniszteletre szánt ingóságok; e) az oktatási, jótékonyági és kegyeleti célokra rendelt alapítványok ingóságai s ily célokra fennálló intézetek és egyletek ingó javai, a mennyiben az alapszabályok szerint ezen vagyont az említett céloktól el nem vonható; f) a 22. §-ban említett javadalmak azon birlalói, illetőleg élvezői, kiknek összes évi tiszta jövedelmük évi 400 frtot meg nem halad.” (24. §.)

Ilyen világosan szóló törvényt szemközt bátran kérdehetjük, honnan van az, hogy p. itt a mi vidékünkön minden kis egyház megrovatott az illeték-egyenértékekkel, holott tudjuk, mikép ezek közt alig akad olyan, melynek évi tiszta jövedelme 400 frtot meghaladna; ellenben akárhányról bizton tudjuk, hogy összes vegyes bevétele sem igen meg fel csak 100 frtra sem?

Tudomásom szerint ez úgy történt, hogy a törvény alkalmazói, a pénzügyi közegek nem tartoztak a törvényt az egyházaknak megmutatni, vagy megmagyarázni. Ők kirovották az illetéket vagy a bevallás, vagy az állami adó alapján úgy, hogy az általuk szolgált kincstár érdekeire nézve legkedvezőbbben lehetett. Ha látták, hogy a bevallási íven a vagyont értéke többre rug, mint az adó százszoros összege: akkor azt vették fel alapul, ezt mondván: „volenti non fit injuria”; ha pedig azt vették valahol észre, hogy kevés a bevallott összeg: elővették az adótabellát, s abból számítottak; csak hogy a földtehermentesítési járulékot, — mely az adókönyvben mutatkozó adómentességnek egy harmadát teszi, — nem vonták le; valószínűleg úgy okoskodván, hogy azt majd csak akkor teszik meg, ha valaki, a törvényre hivatkozva, kívánni fogja. Így lett tetemesség az aequivalens. Mert meglehet, hogy sok bevallási íven ott szerepelt még a templom is, meg a papi és tanítói lakás, vagy a temető és faiskola, meg az iskolai épület, melyek pedig a föld és házadónak alávetve — mint tudjuk — nincsenek. Megtörténhetett továbbá, hogy oktatási célra szolgáló töképenzek is bekerültek az összeírásba, s az illeték-kiszabó hivatal nem tartozott utána járni, minő természetű pénzzel van dolga? Az ő elve ez: tessék felszólamlással élni! akkor majd elbiráljuk a dolgot! „actori incumbit probatio.”

Mi felszólamlottunk s az eredménnyel egyelőre meg voltunk elégedve. Most megkísérlettem tovább is menni. A hivatolt törvény 24. §. f. pontjára hivatkozva, az egész illeték-egyenérték töröltetését kérelmeztem. Kimutattattam a községi előjárósággal az egyház fekvő vagyonának kataszteri tiszta jövedelmét; aláírtam ezt a szolgabírói hivatalnál; irtam mellé egy folyamodást; és beadtam a pénzügyi igazgatósághoz. Mi lesz az eredmény? még nem tudom. De legalább is nyerek annyit, hogy bélyegtelenül benyújthatott folyamodványomra válasz érkezik, miből a törvény magyarázatát megtanulom. Ezért azt a kis fáradságot nem sajnálom.

Valószínű, hogy ezt fogják reá felelni: igaz ugyan, hogy az egyháznak az itt kimutatott földek után jövedelme nem megyen fel 400 frtra; de ezen javadalmak bírlalói pl. a lelkész és tanító, meg a harangozó együtt több jövedelmet is élveznek, sőt a lelkészé, meg a tanítóé külön-külön is meghaladja azt. Ezek ellen aztán — habár az ily magyarázatot nagyon erőltetettnek látnám is — nem igen tudnék mit felelni. De van akárhány lelkésztársam és akárhány iskolatanító, kik a legnagyobb pontossággal kimutathatják, hogy egyházaik, még az ő fizetésüket hozzá számítva, sem eshetnek illeték-egyenérték alá. Azonban erre csak abban az esetben lenne szükség, ha a fentebb ajánlott módon beadott kérelmek esetleg oly kifogással utasították vissza, mint a minót a bírlaló szóból s a Sárospataki Lapokban megjelent magyarázatból következtetve, feltevésképen említettem.

Ennélfogva szíves bizalommal kérem lelkésztársaimat, kísértsék meg a folyamodást. Kérni szabad s költségbe nem kerül. A községi kimutatást nekem legalább a szolgabírói hivatal is ingyen láttamozta. Arról van szó, hogy a szentesített országos törvény a törvényhozás bölcs intentiója szerint alkalmaztassék. Protestáns egyházunk szerény vagyona legtöbbnyire a közművelődés céljára szolgál s a haza javát mozdítja elő; midőn tehát egyházközségeink filléreivel takarékoskodni igyekszünk, hazafiúi kötelességet teljesítünk.

Gergely Károly,
krassói ev. ref. lelkész.

A munkácsi lelkészválasztás alkalmával.

A munkácsi ev. ref. egyháznak ma nagy napja volt, a mennyiben elhunyt kedves lelkésze, néhai Literáti János helyére, ma új lelképásztort választott, még pedig közegyetértéssel megnyerve mindnyájunk tiszteletének s szeretetének tárgyát, nt. Peterdy Károly esperes urat. (Mint ezt a mult számban röviden már jeleztük. Szerk.)

Nagy volt az öröm s lelkesedés, a mikor köztudomásra hozatott, hogy nevezett esperes ur, kiválóan a Beregmegyei Közművelődési egyesület tagjainak hitfelekezeti különbség nélkül nyilvánított közös óhajára elhatározta magát, hogy kedves, megszokott lakhelyét, Barabást, hol 25 évig hívei vonzó szeretetétől körve, oly sok boldog napokat töltött, elhagyja, — nem annyira a jövedelem gyarapítása céljából, mint inkább, hogy a közkivánságnak ezuttal is meghódoljon s tapintatos ügybuzgalmával élte hátralévő napjaiban a közügynek

ittén nagyobb szolgálatot tehessen, egész lelkesedéssel meg is választák, az uri rend s iparos osztálybeliek épen úgy, mint a szegények egyiránt örvendő.

Igy is kellett annak történni!!!

A róm. és görög kath. felekezet papjai szinte főesperes s apát-kanonokok; kell, hogy e hirneves végvidéken a ref. vallásuk is egy oly főpappal dicsekedhessenek, a ki az egész vármegye bizalmát, szeretetét bírja, főispántól kezdve az utolsó napszámosig, kit minden polgári egyesület tagjául választ, a megyénél nem csak közönséges bizottmányi tag, hanem a 10-es közigazgatási s ebben a fegyelmi választmányynak, központi állandó stb. bizottságoknak is tagja, az egyházmegyénél pedig ifju kezdő pap korától elébb al-, majd főjegyző s 42 éves életkorban már esperes s több ízben egyhangulag megválasztva; részt vett zsinaton, konventen, mindenütt e közügyek terén zajtalanul, de annál lankadhatatlanabban működni szerető készségét felismerve, a legigazabb vonzó szeretettel karolták fel. Sokat beszélni nem tud, de annál többet teszen; annyi a baja, hogy mindenkinek javát, boldogságát óhajtja s nem sért soha senkit, elve: „inkább ő veszítsen, csak embertársa boldoguljon“!

A mint látszik, a magas kormány is felismerte őt, mivel a munkácsi egyház azon kérelmére, hogy az országos fegyintézet továbbra is ez egyházhhoz csatolva maradjon s ne külön papra legyen bízva a rabok lelki gondozása, a főt. püspöki hivatal utján azon válasz érkezett, „hogy ha Peterdy Károly, a minden tekintetben jeles barabási lelkész volna megnyerhető e kettős tisztség elvállalására, akkor a miniszter kész az egyház kívánságát teljesíteni.“

Vajha az egyházi főhatóság is figyelembe venné közérdekű működését s közelebb azt: hogy most is hajlandó elhagyni falusi csendes nyugalmát, 9 szobával díszeskedő, rózsáligettel környezett kastélyszerű paplakját, hogy felcserélje a zajos s nagy terheltetéssel járó városi, nagyon is egyszerű pár szobával ellátott lakhelylyel, csak hogy a közügynek, legközelebb a missióügynek hasznos szolgálatot tehessen, hol most a megnyilt Munkács-Beszkid-Sztry vasutvonalnál alkalmazott sok magyar prot. hívek lelki gondozásával gyönyörű tér nyílik erre, kell, hogy tehát a konvent missiói bizottsága vegye figyelembe és segítse a dunamelléki s erdélyi ily helyekhez hasonlóan kellő mérvben, mivel e célból kénytelen a munkácsi pap két segédet tartani; a mi pedig a mai korban nem kevés kiadást igényel. „Mélto a munkás az ő jutalmára“, — reménylünk, ez evangyéliomi elvet fogja ide is alkalmazni az intéző főhatóság! „Adja Isten, hogy úgy legyen!“

Munkács, 1887. május 1.

Beregi.

Barátságos helyreigazítása a „Figyelő“ legújabb vezércikkének.

A „Magyar Prot. Egyházi és Iskolai Figyelő“ f. évi III—IV. füzetében Czelder Márton barátom „Egyet nem értésünkről“ cím alatt vezércikket ír, melynek egyik pontját helyre kell igazítanom.

A pont így szól: „Még irodalmilag sem bírnak erónket tömöríteni. Avagy nem ezt mu-

tatja-é a Luther-társaság, mely nem vesz be tagjai közé reformátusokat; külön imakönyveket ad ki most, holott eddig közösen használtuk a protestáns írók által kiadott imakönyveket.“

Tudnia illik Cz. barátomnak, hogy a „Luther-társaság“ megalakítására a Luther születésének 400-os ünnepélye adott impulsust és hogy azt Trsztýenszky Ferencz, pozsonyi ev. theol. tanár s az „Evang. Egyház és Iskola“ szerkesztője, oly időben indítványozta, mikor még egy, a prot. felekezetek közös akciójával megalapítandó prot. irodalmi társaság szóba nem hozatott, szemei előtt lebegvén az ág. hitv. ev. egyház irodalmi szükséglete.

Avagy nem különös-e, hogy barátom e társaságnak sem keletkezése, sem megalakítása alkalmával nem szóltat fel ily szűkebb körű, csak egy prot. felekezet érdekeit képviselő társaság megalakítása ellen és hogy a megtörtént dolgot a még csak megtörténendővel — szerintem nem helyesen — összekötve, neheztelni valót talál a „Luther-társaság“ létezésében.

Viszont, szerkesztőhöz nem illő dolog egy társaságról olyat állítani, a mi annak alapszabályaiban nem foglaltatik. „A Luther-társaság nem vesz be tagjai közé reformátusokat.“ Ezt állítja Cz. a vezércikkben s ezzel, fájdalom, elárulja, hogy a társaság rövid, 47 pontból álló alapszabályait még eddig el sem olvasta. Hogy a Luther-társaságnak ily exclusiv szabálya nincs, arról barátom meggyőződhetik, ha próbát tesz, vajjon mint jelentkezőt befogadja-é a társaság tagjai közé. Nemcsak Cz. M.-t, hanem bármely más reformátust szívesen fogad be a Luther-társaság tagjai közé.

Ismét írja Cz.: „külön imakönyveket ad ki most, holott eddig közösen használtuk a prot. írók által kiadott imakönyveket.“

Avagy nem külön imakönyveket adtak-e ki Székács, Tompa, Szász Károly és mások is? Mi ujság van abban, ha a Luther-társaság alapszabályai 4. pontja értelmében, hasonlót tesz s kiadja a Gyurác Ferencz „Hit oltára“ cz. népies imakönyvét? Ha én tudok Révész Bálint és Filep Mihály, „külön“ református imakönyveiből imádkozni, akkor, úgy hiszem, Cz. barátom is imádkozhatik a Luther-társaság által kiadott Gyurác és a majdan kiadandó Sántha Károly-féle evang. imakönyvekből, csak nem kell elhagynia a régi, jó szokást, melyre ekkép hivatkozik: „eddig közösen használtuk a prot. írók által kiadott imakönyveket.“

Láng Adolf.

K ü l f ö l d.

Németország. Az egyházpolitika tovább fejlődése jelentékeny lendületnek néz elé az áprilishó 26-ikán Berlinben tartott protestáns nagy egyházi gyűlés által, mely február 2-ikáról, mint már jeleztük, elhalasztva, most a következő témákat tette megbeszélés tárgyává: 1. Az egyházpolitikai helyzet és követelményei. 2. Az egyházi organum igénye együttműködésre az egyházkormányzói hivatalok betöltésénél. 3. A miniszterium állása egyházi törvények kibocsátásánál. 4. A képviselőház együttműködése az ev. egyházi organisatio kérdésénél. 5. Együttműködése

az egyházi hatóságnak az állami hatósággal az ev. professoratusok betöltését illetőleg. Mindenik témáról a gyűlésnek egy-egy tagja tartott különösebben értekezést.

Ezzel kapcsolatban lehetetlen meg nem emlékezni az ujonnan alakult „Ev. Szövetség“ által, a gyűlést megelőzőleg, ápril 13-ikán kibocsátott felhívásról; sőt miután e felhívás az állam által követett egyházpolitikára újabb világot vet s a protestantismus érdekének szempontjából ítéli meg a helyzetet és miután az ev. egyháznak számban és értelemben igen tekintélyes része fejezi ki abban véleményét: jónak látom a felhívást lehetőleg híven és minden csonkítás nélkül ide igtatni. Különben is a tartalom tömörsége folytán szinte lehetetlennek tartottam azt kivonatossan közölni. E felhívás következőleg hangzik:

„A porosz kormány a pápai székekkel történt megállapodás szerint, az urakháza elé egy törvényjavaslatot terjesztett, mely a májusi törvényhozást érvényteleníteni és a végérvényes békét Rómával megpecsételni kívánja.

Az urakházának bizottsága Kopp kath. püspök ajánlatára az engedményeket illetőleg, még a kormány javaslatának határán is túl ment. Az urakházának határozatai ismét Kopp püspök ajánlatára a bizottság javaslatait is túlhaladták; mégis a püspök nincsen megelégedve s újabb engedményeket vár a képviselőháztól. A centrum vezére minden eddigit elégtelennek jelöl: ő kívánja a jezsuiták visszatérését s kijelentette, hogy a kulturharcz bevégezése után, egy hasonlíthatlanul hevesebb küzdelem fog lángrobbanni az iskolákért. Már az 1880-ik évtől fogva az állam lépésről-lépésre engedett.*) Minden engedmény csak az igényeket fokozta. Érthető ama politikai megfontolás, mely a kancellárt arra határozta, hogy az eddig tartott határon túl is békejobbot nyújtson. A német állam megalapítása körül oly sok érdemet szerzett államférfi szeretné biztosítani Németország állását minden külső ellenség ellen, még az ellen is, mely katonáit saját táborunkból számlálja. Mi elismerjük, hogy a római kérdés nem csupán egyházi, hanem politikai is egyuttal. Azonban az ev. népnek nem szabad e kérdés egyházi jelentőségéről megfeledkezni. A hatalomnak fokozódó erősödése fokozódó fenyegetése egyuttal az egyházi békének. Mi evangélikusok semmire sem vágyunk jobban, mint békében élni kath. honfitársainkkal. De Rómára nézve minden új, az államtól kivívott engedmény a hatalom erősödését jelenti a német protestantismus elleni küzdelemre, melyre pedig a püspökök a pápának magukat eskü által elkötelezték. Tartós béke Rómával csak a feltétlen alávetetés árán volna elérhető. Az állam dolga megfontolni, hogy a felségjogok mely áldozata árán képes a békét a pápától megvásárolni. Azonban egy mély nyugtalanság vonul át az ev. népen, ha ama béke az egyházi békét, a nemzet békéjét fenyegeti. Ez a fenyegetés pedig azonnal fellép, mihelyt nemzeti fejlődésünk egysége áttörtetett, mihelyt a német ifjuság egy része, minden érintkezéstől népünk szellemi összéletével — elzárva, hitgyűlölségben ev. honfitársai iránt — növekedik fel. A lelkészi szemináriumok megnyitása, melyet majd a fiszemináriumok fognak követni, jelenti a lépést ama meredek ösvényen.

*) A formális alkudozások csak a mult év tavaszán kezdődtek meg. Én erre tettem hivatkozást „Egyházpolitika Németországban“ című cikkemben. (I. E.)

Még sokkal végzetlenebb lenne a rendek visszahozása, melyek a r. egyháznak mindenkor harcukész hadseregét képezik. Eddigélé egyedül a betegápoló rendek valának megengedve. Az 1880-ik év óta ezek, mint a kultuszminiszter bizonyítja, bámulatos lendületet nyertek. Ezek telepjei 615-ről 792-re, tagjai pedig, még nem is egészen 5000-ról több mint 7000-re szaporodtak és a mellett az új tagok felvétele nagyon megkönnyítettett. Most pedig mindazon rendek és kongregációk behozattassanak, melyek segélyül ajánlkoznak a lelki gondozásban, a ker. felebaráti szeretet gyakorlásában, az oktatásban s a nők felsőbb leányiskolákban való nevelésében! ép úgy azok is, melyek szemlélődő életet folytatnak!

A kormány javaslata minden további visszaengedést legalább a miniszter határozatától lett függővé. Az urak háza ezt a sánczot is keresztül akarja törni. A kormányjavaslat még az oktatás és neveléssel foglalkozó rendeket kizárta és ezzel igazolta az alapelvet, hogy az iskola az állam dolga. Törvényerőre emelkedik ama határozat, hogy a német nőifiatlanság tekintélyes része vallási türelmetlenségre fog neveltetni és azzal együtt kedély- és lelkivilága oly személyek uraló befolyása alá kerül, kiknek szemében a családi élet csak egy alacsonyabb erkölcsi légkörbe tartozik s más egyéb következményei is lesznek elmaradhatlanul ezen elkülönzésnek. A ki a tanítással foglalkozó nővéreket bebocsátja, az az atyafiakat sem zárhatja ki állandóan. Az iskola, ezen egyetlen terület, melyen még az állam az ultramontanizmus betörésének sikeresen ellenállhat, lépésről lépésre a r. papságnak és közegeinek kiszolgáltatik. Hogy az intó szó, melyet mi a kormányjavaslat ellen az utolsó órában emelünk, meghallgattassék, alig merjük remélni. Azonban elvárando a képviselőháztól, hogy az ultramontanizmus kielégíthetlenségének, mely a csalhatatlan pápát is meggyőzni látszik: oda fogja kiáltani: „eddig és ne tovább!” Reméljük és várjuk, hogy a r. egyháznak tett engedmények, legalább a kormányjavaslat határait tullepni nem fogják! Nem az ev. egyház jövőjéért aggódunk mi. Aggódunk a rázkódások és küzdelmek miatt, melyek népünkre erőszakoltatnak, megingathatlan marad a mi hitünk az egyház isteni hivatásában, megingathatlan bizodalunk az evangelium diadalmaskodó hatalmában! Azonban hangosan intenek az események, melyek szemünk előtt fejlődnek, éberségre s az eddiginél még komolyabb s egyetértőbb munkásságra. Még szorosabban akarunk mi egyesülni, az isteni íge üdvözítő igazságában vetett hitben, az igazság és erkölcsiség szolgálatában, a hazaszeretben, császár és állam iránti hűségben. Ez Istennek és az ő evangéliumának ügye! Ő nem fogja engedni, hogy népünkől az ő koronája, az ev. igazság és szabadság elvétessék.“ **Illyés Endre.**

Amerika. Stanford, amerikai gazdag szénátor, a kaliforniai államnak 20 millió dollárt ajándékozott egy kaliforniai egyetem felállítására. — Henry Ward Beecher, New-York s az Egyesült Államok legünnepeltebb predikátora f. év márcz. 8-án halt meg Brooklynban. 1813-ban született; atyja pap volt, 5 fivére szintén. Idős nővére, Harriet Beecher-Stowe pedig a „Tamás bátya kunyhójának“ vala szerzője. H. W. Beecher inkább politikus volt, sem mint theologus, tárgyalt minden napikérdést a szószéken; híre nagy volt, temploma mindig zsufolással telve: a katedrája közelében eső székeket minden évben

árverésen adták ki, mesés árért, mely 6000 dollárra is felment! Óriási munkásságot fejtett ki; Brooklynban tartott predikációi 10 kötetben jelentek meg. Mint politikus a respublica híve s mint keresztyén talán congregationalista volt. Élte legvégső idejéig állandó egészségnek örvendett; de halála előtt 8 nappal szélhűdés érvén, öntudatát soha vissza nem nyerte. Temetése nagy pompával ment végbe; díszesen felöltözve feküdt üvegfedelű koporsójában, melyhez több mint 30,000 ember zarándokolt el még egyszer láthatni a kedves papot s virágokat hinteni szemfedőjére, — hisz ezeket ugyanis nagyon, de nagyon szerette! — 1885. okt. 1-től, 1886. szept. 30-ig 27,348 zsidó szállt partra Amerikában, 8813-al több, mint az előző évben. A kivándorlottak közt van Ausztriából 7056, Oroszországból 17,396 s aztán 1554 román, 854 német zsidó stb. Sokat panasznak e tekintetben az amerikai lapok. D.

Irodalom.

Református dogmatika. „Darstellung der christlichen Glaubenslehre, auf reformirt-kirchlicher Grundlage“ Dr. Böhl Edétől, a bécsi tudományos buzgó református hittanártól. Kiadatott folyó évi márczius havában, Hollandiában Amsterdamban Scheffernél. Megjelent még Lipcsében Rud. Giegler és Baselben Felix Schneider könyvkereskedésében.

Korunkban mint bármely, úgy a magyar református theologus figyelmét is, különösen lekötheti e munka, mint tiszta református dogmatika. A legjobban jellemzik e művet a címlapon olvasható ezen szavak: „Verbum Jehovahae manet in aeternum“! De pillantsunk be magába a könyvbe, annak szellemébe, hogy arról ítélhessünk. Rövid előszavában látja, érzi szerző, hogy korunk reformátusai nem a leghajlandóbbak melegen fogadni egy tiszta református hittant, — és ő mégis olyat ír, (Efez. V. 16.) fájdalommal érezvén e szomorú helyzetet, — s mottóul választja a szentírás eme szavait: A jó igyekezetekben ne legyetek restek, lélekben buzgók legyetek, az Urnak szolgáljatok! (Róm. XII. 11). Előszavát az irásnak ezen — őt egész művén át biztatólag vezető — ígéivel végzi be: „Atyámfiai, ne legyetek gyermekek értelemmel; hanem gonosszúsággal gyermekek, értelemmel pedig öregek legyetek“ (1. Kor. XIV. 20). Ezután jö a történelmi bevezető rész, melyben terjedelmesen ösmerteti szerző a dogmatika történetét, különösen pedig az újabb dogmatikusokat, kiknek különféle nézeteivel, irányával szemben kimutatja az ő általában a valódi ref. hittan-írók, hívők kiinduláspontját, irányát, e szavakban: „Wir gehen unmittelbar von der heiligen Schrift aus und zwar unter der Controle der Bekenntnisse unsrer Kirche, mit denen wir uns aufs Innigste einwissen“! De hiszen, mint Böhl ur is megjegyzi, más hittan-íróink is a szentírásból indulnak ki, még azok is, kik hitvallásunkat mibe is alig veszik — csak hogy ezen, lehet nagy tudományu, hittan-írók a Szentlélek erejét nem kérvén, s így meg sem nyervén munkájoknál — a vezérfonalat elvesztvén, — azt mondatják mintegy a bibliával (hittanunk főfoglatával), a mit ők akarnak, — így hoznak létre szépséges emberi vé-

leményeket, de nem hittant. A hittételek nem lehetnek egyes individuumok, a hány-annyiféle productumai. Az igazság Szentlelkének kell munkálkodni a hittan-írásban, hogy Confessióknk szerint hittételeinket az írásból állithassa fel tankönyvében. Ezen Lélek (Ján. 16. 13.) befolyása alatt írta meg Dr. Böhl öt főrészben: I. Theologia, II. Anthropologia, III. Soterologia, IV. Soteriologia és V. Eschatológiában az ő Dogmatikáját, a melyet igazán csak egy oly tudományos-vallásos, így hitében rendíthetetlen lélek írhatott, mint ő is — a kit, mint maga mondja, a Szentírás vezetett egyházunk hitvallásaihoz s a kit viszont ez erősített s erősít az Írásban vetett hitében. A szellem, a mely e művet áthatja, lehetetlen, hogy ne tanítson, lehetetlen, hogy ne szilárdítsa a hitben a mire korunkban a magyar ref. egyházban is különösen szükség van. Kik ösmerni szerencsések Dr. Böhl urat személyesen, vagy kitűnő, de könnyen érthető munkáiból, azok mindenesetre örömmel veszik tudomásul e munka megjelenését, sőt eszközölni fogják az egyház érdekében annak minél tágasabb körben való ismeretetését, terjesztését. Terjedelmesebb ajánlást vagy emberi dicséreteket e munka nem szükséges, az elmondottakban is csak a figyelmet kívántam arra fölhívni, mint református hittanra. Ajánlani fogja e könyv magát minden tudományért, igazságért, hitért szomjazó ref. theologusnak. Megvédi — terjeszti — élővé teszi e Hittant a Lélek, a mely az igazság!

Vajha mielőbb lefordíttatnék e Dogmatika magyarra is!

Dávid Gyula.

Uj Magyar Athenás. Ujabbkori prot. magyar egyházi írók életrajz-gyűjteménye. Gyűjté Sz. Kiss Károly. X. füzet. Budapest, Aigner Lajos kiadása. E füzetel, mely, mint az előbbi, némi pótlékokat foglal magába, befejeztetett e fontos vállalat. A gyűjtő lelkész ur mindenesetre köszönetet érdemlő munkát végezett, melynek lehetnek és vannak is könnyen kimutatható fogyatkozásai, de ezektől eltekintve, minden komoly ember kénytelen bevallani, hogy ezen életrajz-gyűjtemény birtokában az 1760-tól korunkig működött magyar prot. egyházi írók működéséről meglehetősen tiszta áttekintést nyer. A jó Bod Péter szelleme lehell ezen életrajzok legtöbbszörében. Tisztelettel üdvözljük a derék munkát végezett gyűjtőt.

Beküldettek hozzánk: 1. Garzó Gyula „Gyakorlati bibliamagyarazatok“ cz. vállalatának márczius-áprilisi füzeté. A szerkesztő folytatja benne az Apostolok cselekedeteiről szóló könyv magyarazatát a 9-ik rész 20-ik versétől 10, 22-ig, 4 magyarazatban s Hetesy Viktor ír angol eredeti után ugyancsak a Csel. könyvéhez 6 vegyes magyarazatot. Értékes füzet. 2. A „Prot. Népkönyvtár“ áprilisi száma 5, igen jól és szépen írott közleménnyel Petri Elektől (az első keresztyének életéről); Dalmady Győzőtől (emlékversek); Gyarmathy Zsigánétól (Büszke Zsófi, beszély); Diósitól (az utcázseprők); Almási Pétertől (bezzeg, Józsiék megjárták). Melegen ajánljuk a jól szerkesztett vállalatot. 3. Jeles írók iskolaitára (XXIX). Vörösmarty Mihály. A két szomszédvár. Magyarazta Vozári Gyula, gymn. tanár. Budapest. Franklin-társulat. Ára 50

kr. Élvezettel lapozgattunk a szép tanulmányt írt műben.

Különfélék.

Egyházkerületi közgyűlés. Főtiszt. Révész B. püspök ur, a közgyűlést megnyitó beszédében jelezve az alakulandó „Magy. Prot. Tud. Irod. Társ.“ ügyét, kijelenté, hogy ő 100 frttal belép a Társaság alapító tagjai közé. Vályi János főgondnok ur pedig azonnal azon nemes elhatározását közlé, hogy ő meg 500 frttal a pártfogók közé iratkozik. A Társaság miként leendő támogatásának ügye az egyházkerületi költségvetést készítő bizottsághoz tétetett át azon megbízással, hogy adjon az javaslatot arra nézve, hogy az egyházkerület, mint erkölcsi testület, hány pártfogó tagsági díjjal lépjen be az új Társaságba. — Lelkes éljenzést költött a gyűlés harmadik napján Kovács Ferencz, békés-bánati egyházmegyei világi tanácsbíró, h.-m.-vásárhelyi nagybirtokosnak a Debreczenben felállítandó bölcsészeti fakultás alapjára tett 2000 frtos alapítvány. Mi az ilyen tettet nem tudjuk és nem is akarjuk áradozó szavakkal magasztalgatni, csak annyit mondunk: nagyon boldog lehet lelkének bensejében az olyan férfit, ki önzetlen szeretettel annyit tett már egyházának legfontosabb érdekeiért, a mennyi Kovács F.-ről egyházunk könyveiben föl van jegyezve. Áldja meg őt a jó Isten!

A Nagy József-alapítvány két, 500 frtos díját — mint a ma d. e. 12 óráig tartott gyűlés eredményéről most délután értesültünk, — az akadémikusok közül Ferenczy Gyula, a lelkészek és tanárok köréből Dr. Öreg János nyerték el. Jövő számunkban bővebb értesítést adunk.

Debreczeni főiskola. A Szikszay Dániel-alapítvány 38 frtnyi díját vallásos lyrai költeményével ezen első ízben Szabolcska Mihály esk. fel. s köztanító nyerte el. Lendületes szép költeményét mai számunkban közöljük. Beérkezett különben négy munka, melyek közül egy tehát jutalmat, egy pedig, a Csánky Bénéiamin 4. th. költeménye, dicséretet nyert.

A beregi egyházmegyéből egyszerre halálozási és lelkészválasztási hirt küldtek be hozzánk. A két tudósítás így hangzik. A beregi egyházmegye lelkészi testületéből e f. évben egymásután pár havi időköz alatt négyen haltak el, a munkácsi, bótrágyi, s.-oroszi és a kis-lónyai egyházak lelkészei, e két utóbbi igen hirtelen s váratlanul hunyt el. Különösen a kis-lónyai Kesső Károly lelkész, ki folyó májushó 1-én végezte az isteniszteletet s még 3-án délután is jóízűen ebédelt s már délután 1 órakor ravatalra tétetett, szívszélhűdés okozván hirtelen halálát, holott igen mértékletesen élt!! Temetése május 5-én nagy részvéttel történt, Szabolcs- s Unghból összejött papitársak s a vidékről egybesereglettek jelenlétében nt. Peterdy Károly beregi esperes s Ecsedy Károly nagy-lónyai lelkész tartván felette gyászimádságot s beszédet. — A beregi egyházmegyébe keblezett bótrágyi egyház lelkészévé az 5 jelölt közül május 1-én egyhangulag Kulcsár János, bereg-ujfalusi lelkész választatott meg, mely szerencsés eljárást áldásos siker kövesse!!

Vidéki hírek. A tiszakürti ev. ref. egyházban folyó évi áprilishó 14-dikén egy lélekemelő ünnepély tartatott, — a midőn az egyház, nagyon régi (valószínűleg 800 éves)

templomának helyén, — a megmaradt 100 éves torony mellé, 12,000 frton egészen újból építendő templomának alapkövét tette te. Az ünnepély délelőtt 11 órakor, a harangok zugása által adott jelre, a 37-dik dicséret éneklésével vette kezdetét; mely után Szűk Károly lelkész a régi templomból kiszedett romok között, az új templom alaparkai felett megállva, — a helyből és vidékről összegyűlt nagyszámu közönséggel imádkozott; majd 1. Kor. 3. 11. verse felett egyházi beszédet mondott; azután lehelyezte az új templom első köveit; ezt ismét imádkozás követte s a 90-dik zsoltár 1-ső versének éneklése zárta be az ünnepélyt. Ünnepély után a község házában társas ebéd volt, mely az egyháznak — felülfizetések folytán — 49 frtot jövedelmezett. — Szegeden az ev. ref. egyházközség, az építkezésből fönmaradt adósságai némi részben való törlesztése czéljából f. hó 7-én a színházban, több kitünő egyén közreműködése mellett hangversenyt rendezett. Az anyagi sikert még nem tudjuk. A program első számát Pósa Lajos szegedi lakosnak „Isten“ című lendületes szép költeménye képezte. Ugy látszik, hogy Pósa nemcsak a gyermekvilágnak tud írni, hanem otthon érzi magát a magasabb költészet régióiban is. Mi térszűke miatt kénytelenek vagyunk e költemény közléséről lemondani.

A pápai ev. ref. főiskolában a f. évi közvizsgák júniushó 15—21.; a gymnasiumi magánvizsgák 20—22.; a tanítóképesítő vizsgák 25. s következő napjain tartatnak.

Erdély. Jól esett a „Prot. Közlöny“ ezen heti számában egy levelet olvasnunk, melyet Szász Domokos ref. püspök ur a maros-vásárhelyi választókerület szabadelvű párti végrehajtó bizottságának elnökéhez intézett. A politikai lapokban azt a hirt olvastuk ugyanis, hogy a püspök ur képviselőseget szándékozik vállalni. Sajnálunk, hogy hatalmas munkaerejét, melylyel már eddig is oly sokat tett egyházkerülete ügyeinek rendezésére, a politikai küzdőtéren fogja ezentul érvényesíteni, — az egyházi közügyeknek határozottan hátrányára. Szép levelével azonban megnyugtatt bennünket; kijelenti, hogy ideje s ereje egész teljességét kizárólag püspöki kötelességeinek teljesítésére szenteli. Gratulálunk ezen elhatározásához neki is, egyházunknak is!

Eperjes. Szomorú rovat nyílt meg az utolsó két hét alatt a lapokban. Elszabadult a tűzvész démona s mindenfelől pusztításának hírei érkeznek. E tűzvészek közül legközelebből az eperjesi illeti lapunkat, hol f. hó 6-án száz és száz köz- és magánépület között roppant csapás érte az ev. kerületi kollégiumot is, melynek fedélzete teljesen elhamvadt, minek következtében a tetőzet és falazat több helyen tetemesen megrongáltatott, a díszes könyvtári nagy terem pedig beszakadással fenyeget. Építészeti bizottság küldött ki, mely a hazai tanügy barátaihoz segélyért esdő felhívást bocsátott ki. Lapunk 5 frtot küld a fontos kulturális feladatot teljesítő kollégium újraépítése költségeinek fedezésére s az esetleg hozzá küldendő adományokat számadás mellett szívesen rendeltetési helyére juttatja. Szép jele ezen sokat ócsárolt időnek, hogy a tűzvész által károsult

városok és falvak részére mindenfelől küldik az adományokat s a lapok mintegy vetélkednek egymással a segélyezési adományok gyűjtésében.

A segesvári ev. ref. egyház lelkésze és gondnokai a végleges elszámolás lehetővé tétele végett kérik a templomuk építetési költségeire mult évben kibocsátott gyűjtőíveknek, bármi csekély adománnyal, esetleg üresen is tek. Szilágyi Márton ur czimén Segesvárra való mielőbbi vizszaküldését.

Nyilatkozat. Kókai Lajos fővárosi könyvtáros kívánja, nyilatkoztassuk ki, hogy a bizományunkban megjelent „Magyarország ev. ref. egyházi egyetemes névtár“ előlapján lévő könyvtárosi hirdetésünkbe a Czelder, Fábrián, Fördös, Dobos, Filó, Gerok-Kovács, Győri, Kecskeméti lelkésztár, Kulifay, Madarász és Nagy-féle művek a mi sajátunk gyanánt tévedésből csusztak be, holott e művek Kókai tulajdonát képezik s azokat ő nekünk el nem adta. Budapest, 1885. május 6. Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedése.

A „Religio“ többször méltatja szíves figyelmére a mi egyházi mozgalmainkat s épen a mi lapunkkal elég gyakran foglalkozik. Őszintén mondjuk, hogy ez teljes örömünkre szolgál. „A Herczegprimás beszéde“ cz. vezércikkünkkel két számában is bajlódik, a 33. és 35. ben s igen komolyan bebizonyítja, hogy mi csak azért beszélünk, hogy miután Magyarország hercegprimása beszélt, a „Debr. Prot. Lap“ is aliquid dixisse videatur. Persze mi, „a nem rosz gusztusu atyafiak,“ csak „törékeny bodzafasippal feszgetjük“ a dolgokat. Zokon látszik venni a t. kollega, — bizonyára megengedi nekünk is a bizalmas visszaczimzést, — hogy „a mindig csak“ „protestáns“ atyafi fölmer szólalni ő Eminenciájának beszéde ellen. Nem akarjuk mi azt t. kollega, hogy a napilapok „ad majorem protestantismi gloriam lehurrogják“ a hercegprimásához hasonló katolicus nyilatkozatokat, csak annyit óhajtunk, hogy ne zengjenek mindnyájan, a mint hát épen ebben az esetben csakugyan nem is tették, — hozsánnaéneket egy római katolicus főpap beszédének olyformán, hogy a mieinkről meg jóformán meg sem emlékeznek. Avagy méltánytalan óhajtás ez Magyarországon?! A 35. számában konstatálja a „Religio,“ hogy a „M. Prot. Tud. Irod. Társaság“ felhívása „ellenmondásbau leledzik, a mennyiben, bár tagadja, hogy külön protestáns irányu tudomány léteznék, mégis külön társaságot tervez protestáns tudománynak és irodalomnak.“ Igen rosz exegeta lehet a hittudor-szerkesztő. Abból a felhívásból semmiféle erőszakolással sem olvasható ki az, mintha azt mondanák az aláírók, hogy nincs „külön prot. irányu tudomány.“ De nagyon is van! Az a baja épen a róm. katholicismusnak, hogy nagyon is van! Mást mondanak azok az aláírók s nem azt, a mit a „Religio“ t. szerkesztője reájok fog.

Szerkesztői posta. V. L. Majtis. Bizony, ezen számról már lekésett. — Sz. K. T.-Kürt. Érdeklél várom szíves ígérete teljesítését

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**